

ธรรมานาคาส์

เพื่อให้ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาและส่งเสริมให้กำลังพล ทอ. มีคุณธรรมและจริยธรรมในการปฏิบัติราชการ

“พระอัญญาโกณฑัญญะ”

สถานะเดิม

พระอัญญาโกณฑัญญะ ชื่อเดิมว่า โกณฑัญญะ บิดามารดา ไม่ปรากฏชื่อ เป็นบุตรของพราหมณ์มหาศาลในบ้านพราหมณ์โทณวัตถ์ อยู่ไม่ห่างจากกรุงกบิลพัสดุ์ ได้รับการศึกษาจบไตรเพทตามลัทธิของพราหมณ์ และรู้ตำรามนต์สำหรับทำหายลักษณะของบุคคลต่าง ๆ

มูลเหตุแห่งการออกบวช

เมื่อเจ้าชายสิทธัตถะประสูติได้ ๕ วัน พระเจ้าสุทโธทนะเชิญพราหมณ์ ๑๐๘ คนมารับประทานอาหาร ได้คัดเลือกพราหมณ์ ๘ คนจากพราหมณ์ทั้งหมดเพื่อทำนายลักษณะของเจ้าชายสิทธัตถะ โกณฑัญญะเป็นพราหมณ์หนุ่มที่สุดในพราหมณ์ ๘ คน พราหมณ์ ๗ คน ได้ทำนายลักษณะของพระราชกุมารว่ามีคติเป็น ๒ คือ

๑. ถ้าอยู่ครองเรือนจักได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ

๒. ถ้าเสด็จออกผนวชจักได้ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นศาสดาเอกในโลก

ส่วนโกณฑัญญพราหมณ์ได้ทำนายว่ามีคติเป็นอย่างเดียว คือ เสด็จออกผนวชได้ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นศาสดาเอกในโลกแน่นอน ตั้งแต่นั้นมาโกณฑัญญพราหมณ์ตั้งใจว่า พระราชกุมารเสด็จออกผนวชเมื่อใดตนจะออกบวชตามด้วย

ปัญจวัคคีย์ออกบวช

เมื่อพระราชกุมารเสด็จออกผนวชตอนพระชนมายุ ๒๙ ปี โกณฑัญญพราหมณ์ทราบข่าวจึงได้ชักชวนพราหมณ์อีก ๔ คน คือ วัปปะ ภัททิยะ มหานามะ และอัสสชิ ซึ่งเป็นบุตรของพราหมณ์ในจำนวน ๑๐๘ คน ออกบวชตาม พบพระมหาบุรุษที่ตำบลอรุเวลาเสนา นิคม จึงอยู่เฝ้าอุปฐากด้วยคิดว่า ถ้าพระองค์ได้บรรลุธรรมแล้ว จะเทศนาสั่งสอนให้พวกตนได้บรรลุบ้าง

ปัญจวัคคีย์หนีจากพระมหาบุรุษ

เมื่อพระมหาบุรุษบำเพ็ญทุกรกิริยาอยู่ ๖ ปี เห็นว่าไม่ใช่หนทางที่จะพ้นทุกข์จึงเลิกบำเพ็ญทุกรกิริยา หันมาฉันภัตตาหารเพื่อให้ร่างกายแข็งแรง ทรงบำเพ็ญเพียรทางใจ ปัญจวัคคีย์หมดความเลื่อมใสคิดว่าพระมหาบุรุษคลายจากความเพียรเวียนมาเป็นคนมักมากในกามเสียแล้ว พวกกันหนีไปอยู่ที่ป่า อสิปตนมฤคทายวัน แขวงเมืองพาราณสี

บรรลุธรรมเป็นพระโสดาบัน

เมื่อพระมหาบุรุษได้ตรัสรู้ธรรมเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว ทรงตัดสินพระทัยที่จะแสดงพระธรรมเทศนา ครั้งแรกทรงคิดถึงอาฬารดาบสและอุทกดาบส แต่ท่านทั้งสองได้ถึงแก่กรรมแล้ว ทรงคิดถึงปัญจวัคคีย์จึงได้เสด็จไปยังป่าอสิปตนมฤคทายวัน ฝ่ายปัญจวัคคีย์เห็นพระพุทธองค์เสด็จมาแต่ไกล จึงทำกติกากันว่า พวกเราไม่พึงไหว้ ไม่พึงลุกขึ้นต้อนรับ ไม่รับบาตรและจีวร แต่จะปูอาสนะเอาไว้

ให้ พอพระพุทธร่องค์เสด็จมาถึงกลับลืมหัดที่ตั่งไว้ เพราะความเคารพที่เคยมีต่อพระองค์ แต่ยังไม่สนทนากับพระองค์ด้วยถ้อยคำอันไม่เคารพ พูดออกพระนามว่า อาวุโส พระองค์ทรงห้ามแล้วตรัสว่า “เราได้อบรมธรรมแล้ว ขอให้ท่านทั้งหลายตั้งใจฟังและปฏิบัติตามที่เราสอน ในไม่ช้าจะได้บรมธรรมนั้น” ปัญจวัคคีย์คัดค้านพระพุทธร่องค์ ๓ ครั้ง ทรงตรัสเตือนสติพวกเขาว่า เมื่อก่อนท่านทั้งหลายเคยได้ฟังคำที่เราพูดเช่นนี้บ้างไหม ขณะนั้นปัญจวัคคีย์จึงระลึกได้ว่าพระดำรัสเช่นนี้พระองค์ไม่เคยตรัสเลย พระองค์ได้ตรัสรู้ธรรมแล้วเป็นแน่ จึงได้ตั้งใจฟังพระธรรมเทศนา พระพุทธร่องค์ทรงแสดงธรรมเทศนากันต์แรกชื่อว่า รัมมจักกัปปวัตตนสูตร ในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘ เรียกว่าวันอาสาฬหบูชา พอจบพระธรรมเทศนาโกณฑัญญะได้ดวงตาเห็นธรรม คือ บรรลุธรรมเป็นพระโสดาบันว่า “สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีความเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งนั้นทั้งหมดมีความดับไปเป็นธรรมดา” พระพุทธร่องค์ทรงเปล่งอุทานว่า อัญญาสิ วัตตะ โภ โกณฑัญโญ ๆ แปลว่า โภณฑัญญะได้รู้แล้วหนอ ๆ ท่านจึงได้ชื่อใหม่ว่า อัญญาโกณฑัญญะ

บวชในพระพุทธศาสนา

เมื่ออัญญาโกณฑัญญะได้ดวงตาเห็นธรรมแล้วจึงทูลขอบวช ทรงอนุญาตให้บวชด้วยพระดำรัสว่า “ เธอจงเป็นภิกษุมาเถิด ธรรมอันเรากล่าวดีแล้ว เธอจงประพฤติพรหมจรรย์เพื่อทำที่สุดแห่งทุกข์โดยชอบเถิด” การบวชแบบนี้เรียกว่า เอหิภิกขุอุปสัมปทา ท่านเป็นพระสงฆ์รูปแรกที่เกิดขึ้นในโลก เป็นวันที่พระรัตนตรัยคือพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ เกิดขึ้นครบครั้งแรกในวันอาสาฬหบูชา

บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์

หลังจากนั้นพระพุทธร่องค์ทรงเทศนาสั่งสอนให้อีก ๔ คน ได้ดวงตาเห็นธรรม และทรงประทานการบวชให้แบบเอหิภิกขุอุปสัมปทา ในวันแรม ๕ ค่ำ เดือน ๘ ทรงแสดงพระธรรมเทศนากันต์ที่ ๒ ชื่อว่า อนัตตลักขณสูตร คือสูตรที่ว่าด้วยขันธ์ ๕ เป็นอนัตตา ให้แก่

พระปัญญาวัคคีย์ฟังเมื่อจบพระธรรมเทศนาทั้ง ๕ องค์ ได้บรรลุธรรม
เป็นพระอรหันต์พร้อมกัน

งานประกาศพระศาสนา

พระอัญญาโกณฑัญญะ เป็นพระอรหันต์ชุดแรก คือ ๖๐ องค์ที่
พระพุทธองค์ส่งไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา ผลงานที่สำคัญของท่าน
คือ ท่านกลับไปบ้านเกิดให้หลานชายชื่อว่า ปุณณะ ซึ่งเป็นลูกของ
นางมันตานีผู้เป็นน้องสาวของตนเองบวชในพระพุทธศาสนา ต่อมา
ท่านได้เป็นกำลังสำคัญในการประกาศพระศาสนา มีกุลบุตรเป็น
จำนวนมากมาบวชในสำนักของท่าน

ตำแหน่งเอตทัคคะ

พระอัญญาโกณฑัญญะ ได้รับยกย่องจากพระพุทธองค์ว่า
“เป็นเลิศกว่าภิกษุทั้งหลายผู้รัตตัญญู แปลว่า ผู้รู้ราตรีนาน”
หมายความว่า ท่านเป็นองค์แรกที่ได้ฟังธรรมและบรรลุธรรมที่พระ
พุทธองค์ทรงแสดงก่อนใครทั้งหมด

นิพพาน

พระอัญญาโกณฑัญญะ ได้ช่วยพระพุทธองค์ประกาศพระ
ศาสนาจนถึงป้านปลายชีวิต ก็กราบทูลลาพระพุทธองค์ไปอยู่ป่าหิม
วันต์ ใกล้สระฉัททันต์ ๑๖ พรรษา เมื่อใกล้จะนิพพานไปเข้าเฝ้าพระ
พุทธองค์ทูลขอลานิพพาน และกลับไปนิพพานที่สระฉัททันต์

อ้างอิง : หนังสือหลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรี สำนักพิมพ์
เลียงเชียง พ.ศ.๒๕๔๗

จัดทำโดย : กองอนุศาสนาจารย์ กรมยุทธศึกษาทหารอากาศ

คนออก.จัดกิจกรรมส่งเสริมให้กำลังพลของ ทอ.มีคุณธรรมและจริยธรรมในการปฏิบัติราชการ